

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 16/2011 vp**

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaisten yritystojen seurannasta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä lokakuuta 2011 lähettäessään hallituksen esityksen ulkomaalaisten yritystojen seurannasta (HE 42/2011 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi talousvaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana

- johtaja Henrik Räihä, työ- ja elinkeinoministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- lainsäädäntöneuvos Jyrki Jauhiainen, oikeusministeriö
- oikeustieteen tohtori, yliopisto-opettaja Juha Lavapuro
- oikeustieteen tohtori, dosentti Pekka Länssineva.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ulkomaalaisten yritystojen seurannasta. Nykyinen vuodelta 1992 oleva laki ehdotetaan kumottavaksi.

Suomi on Euroopan unionin (EU), Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) ja Maailman kauppajärjestön (WTO) osalta sitoutunut kansainvälisiin rajat ylittäviin investointeja suosivaan lainsäädäntöön. Viime vuosina useat EU:n jäsenvaltiot ovat tarkistaneet ulkomaisia investointeja koskevaa lainsäädäntöään siltä osin kuin kysymyksessä on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseksi tarpeellinen ulkomaisten investointien seuranta. Esityksen mukaan myös Suomen lainsäädäntöä ajankäytetään tältä osin.

Seurannan kohteeksi on haluttu saada vain yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen kannalta kriittiset suomalaiset yritykset. Laissa ei edelleenkään luetella niitä yksityisen ja julkisen sektorin aloja tai toimintoja, joiden yritykset kuuluvat seurannan piiriin. Vain puolustus- ja kaksikäyttötuotesektorin yritystot edellyttävät aina hakemuksesta tapahtuvaa viranomaisen vahvistusta. Muut yritystot ovat ilmoituksenvaraisia. Näistä ilmoituksenvaraisista vaikutusvallan hankinnoista on kysymys silloin, kun ulkomainen omistaja saa omistukseensa vähintään yhden kymmenesosan osakeyhtiön osakkeiden tuottamasta kokonaisäänimäärästä tai vastaavan tosiasiallisen vaikutusvallan muussa seurannan kohteena olevassa yhteisössä tai liik-

keessä. Ulkomaisella omistajalla tarkoitetaan muuta kuin EU:n tai Euroopan vapaakauppaliiton (EFTA) alueella kotipaikan omaavaa tahoa.

Kaikki yritysostojen seuranta ja vahvistamista koskevat viranomaisasiat käsittelee työ- ja elinkeinoministeriö. Ministeriön tehtävänä on järjestää seuranta siten, että seurannan kohteena olevia yhteisöjä koskevat yritysostot tulevat sen tietoon. Tämän tehtävän toteuttamiseksi ministeriö voi sopia seurantayhteistyöstä muiden viranomaisten kanssa. Jos yritysosto voi aiheuttaa erittäin tärkeän kansallisen edun vaarantumisen, ministeriön on siirrettävä asia valtioneuvoston yleisistunnon käsiteltäväksi. Muussa tapauksessa ministeriön on vahvistettava yritysosto.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa käsitellään lakiehdotuksen suhdetta perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapautteen, 15 §:n 1 momentissa taattuun omaisuuden suojaan sekä 21 §:n mukaiseen oikeusturvaan. Esitystä valmisteltaessa on katsottu, että laki voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Koska asia voi hallituksen mukaan kuitenkin olla tulkinnanvarainen, se on pitänyt suotavana, että säätämisyjärjestyksestä hankitaan perustuslakivaliokunnan lausunto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakiehdotuksen perussisältönä on puolustus-teollisuusyritysten ulkomaalaisostojen tekeminen luvanvaraiseksi. Ehdotuksen mukaan ulkomaalaisen omistajan on haettava etukäteen työ- ja elinkeinoministeriöltä vahvistus yritysostolle, jonka kohteena on puolustusteollisuusyritys tai siihen rinnastettava yritys.

Perustuslain kannalta kyseessä on henkilöiden asettaminen eri asemaan heidän kansalaisuutensa perusteella. Tämä on merkittävää perustuslain 6 §:n 2 momentin kannalta. Pykälä ei kuitenkaan estä kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi nimenomaan syrjintäsäännöksessä mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (ks. HE 309/1993 vp, s. 44/I).

Perustuslakivaliokunnan mielestä kansalliseen turvallisuuteen liittyvät seikat ovat sellaisia painavia perusteita, joiden vuoksi ulkomaalaisten henkilöiden ja yhteisöjen puolustusteollisuuden alan yritysostoja voidaan rajoittaa. Laisa on myös määritelty puolustusteollisuusyrityksen käsitettä riittävällä tarkkuudella. Lakiehdotus ei tämän vuoksi ole ongelmallinen perustuslain syrjintäkiellon kannalta eikä samoista syistä muodostu pulmalliseksi myöskään perus-

tuslain 18 §:n 1 momentissa taatun elinkeinovapauden näkökulmasta.

Lakiehdotuksen 9 §:n mukaan työ- ja elinkeinoministeriön lainkohdassa yksilöidyn asian siirtämistä tai jatkoselvitykseen ryhtymistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan oikeus hakea muutos turvataan lailla. Säännöksen esitöiden mukaan se ei kuitenkaan estä säätämästä vähäisiä poikkeuksia, kunhan poikkeukset eivät muuta pääsääntöä eivätkä vaaranna yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Valiokunnan mielestä nyt kyseessä olevat tapaukset ovat sellaisia, joissa ei ole välitöntä oikeussuojan tarvetta. Siksi säännökset eivät ole ongelmallisia perustuslain 21 §:n 2 momentin kannalta.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin talousvaliokunnan huomiota siihen, että lakiehdotuksen 2 §:n mukaan laki koskee vain osakeyhtiöitä. Perustuslakivaliokunnan mielestä talousvaliokunnan on syytä arvioida, tulisiko sääntely ulottaa myös muihin yritysmuotoihin. Valiokunnan oikeusministeriöltä saamassa lausunnossa esitetään myös eräisiin muihin lakiehdotuksen kohtiin kohdistuvia sisällöllisiä huomautuksia. Näillä ei kuitenkaan ole valtiosääntöoikeudellista merkitystä.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

*että lakiehdotus voidaan käsitellä taval-
lisen lain säätämisjärjestyksessä.*

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Johannes Koskinen /sd	Kimmo Kivelä /ps
vpj.	Outi Mäkelä /kok	Anna Kontula /vas
jäs.	Tuija Brax /vihr	Jukka Kopra /kok
	Maarit Feldt-Ranta /sd	Elisabeth Nauclér /r
	Tarja Filatov /sd	Vesa-Matti Saarakkala /ps
	Kalle Jokinen /kok	vjäs. Lea Mäkipää /ps
	Ilkka Kantola /sd	Kimmo Sasi /kok (osittain).
	Pia Kauma /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.